

Stanovisko TIC k návrhu zákona o veřejném dohledu nad financováním politických stran

Transparency International - Česká republika, o.p.s. (TIC) obecně vítá jakýkoli krok směřující k posílení transparentnosti financování politických stran. Na naléhavost řešení této otázky v České republice TIC opakovaně upozorňovala, např. na své tiskové konferenci v lednu tohoto roku. Je nepochybné, že dnešní stav je naprosto neudržitelný a představuje jeden z největších zdrojů korupce v naší zemi. TIC je připravena aktivně se podílet na dalších jednáních k řešení této problematiky.

Z těchto důvodů TIC jednoznačně vítá **Návrh zákona o veřejném dohledu nad financováním politických stran a politických hnutí a o změně zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů.**

Přestože návrh představuje poměrně radikální posun směrem k větší transparentnosti a dohledu, TIC se domnívá, že k dosažení cílů úpravy je třeba ještě některých dalších opatření v navrženém směru.

Kontroverzní je také návrh na zřízení zcela nového Úřadu pro veřejný dohled nad financováním politických stran a politických hnutí z důvodů uvedených níže.

K předmětné právní úpravě konkrétně:

- 1) TIC podporuje větší průhlednost bankovních účtů politických stran. **Vítá proto zavedení povinnosti vést tzv. transparentní účty, kde každý občan může na internetu sledovat veškeré finanční pohyby a tím i veřejně kontrolovat výdaje stran přímo v průběhu volebních kampaní.** Nové znění § 17a, odst. 4, navrhované novely zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, proto považuje za klíčový pro splnění účelu nové právní úpravy.

Je možné diskutovat, zda navržené znění § 17 a) odst. 4 je dostatečně pregnantní, aby bylo jasné, že se jedná o transparentní bankovní účet, na který může nahlížet každý prostřednictvím internetu. Znění důvodové zprávy je v tomto ohledu daleko jasnější (umožnění pasivního přístupu třetích osob prostřednictvím veřejně přístupné datové sítě ke zvláštnímu účtu strany a hnutí, který jsou povinny zřídit pro oddělené vedení prostředků určených na volební kampaň).

- 2) Jako zásadní TIC však spatřuje také nutnost plné transparentnosti financování politických stran vůči veřejnosti, tedy nejen financování volebních kampaní. Rizika využívání prostředků z korupce či nelegitimního lobbingu se zdaleka netýkají jen předvolebních kampaní.

TIC proto navrhuje rozšířit povinnosti vést transparentní účet u veškerého účetnictví politických stran.

Zdůvodnění: Vynechání této povinnosti by v praxi významně oslabilo efektivnost dohledu nad financování předvolebních kampaní. Politické strany by mohly realizovat řadu akcí v předvolební kampani v rámci svých „běžných“ činností.

- 3) Ustanovení § 17 a, odst. 3 zavádějící povinnost politické strany či hnutí označit svým názvem nebo zkratkou jimi využitě formy volební agitace **doporučuje TIC rozšířit o povinnost označit velkoplošnou reklamu (billboardy, bigboardy) pořadovým číslem a o počtu těchto velkoplošných reklam informovat dohledový orgán, který je zpřístupní veřejnosti.**

Zdůvodnění: Jedná se o relativně drobnou úpravu, která politické strany nezatíží, ale naopak dále sníží možnosti obcházení navrhované právní úpravy a zvýší možnost dohledu veřejnosti nad předvolební kampaní.

- 4) TIC vyzývá k pokračování veřejné diskuse, **zda vůbec nezakázat po vzoru Polska předvolebním kampaň formou velkoplošných reklam (billboardy, bigboardy).**
- 5) Uvítat lze rovněž rozšíření § 17 odst. 5 o povinnost nechat ověřit roční účetní uzávěrku auditorem.

Na druhé straně vymezení této povinnosti nelze pokládat za dostatečné ponechat na politických stranách výběr auditory.

TIC proto doporučuje uložit povinnost vybírat auditora losováním (prováděným např. Komorou auditorů ČR).

Zdůvodnění: Dosavadní zkušenost s výběrem auditora velkých politických stran dává vzniknout pochybnosti nad úsilím získat co nejobjektivnější audit.

- 6) Plná transparentnost financování politických strana možnost její kontroly veřejností představuje nejsilnější protikorupční efekt. **Proto TIC doporučuje do ustanovení § 18 odst. 1 doplnit povinnost zveřejnit výroční finanční zprávu na internetu.**
- 7) Jak bylo uvedeno, vytvoření Úřadu pro veřejný dohled nad financováním politických stran a politických hnutí představuje kontroverzní krok. Navrhované řešení považuje TIC za problematické ze dvou důvodů.

TIC navrhuje následující variantní řešení:

- (a) Zařadit úvahy o vzniku Úřadu do komplexnějších úvah nad problematikou dohledu nad transparentností veřejných institucí a jejích skládáním účtů. Nový úřad komplexní by potom mohl dohlížet na celou oblast zpráv podávaných podle zákona o střetu zájmů, dohlížet na plnění povinností uložených připravovaným zákonem o regulaci lobbingu, popřípadě by mohl dohlížet i na plnění povinností vyplývajících ze zákona o svobodném přístupu k informacím.
- (b) Vytvořit funkci zmocněnce Parlamentu České republiky pro výkon dohledu nad financováním politických stran s malým odborným aparátem.

Zdůvodnění:

Jednak se přes odhadovaný malý počet zaměstnanců tohoto úřadu jedná o řešení drahé a byrokratické. Za druhé lze předpokládat vysokou tendenci politických stran k tomu, jmenovat za předsedu úřadu politického „veterána“, který bude mít „porozumění“ pro potřeby politických stran.

Šířeji postavený úřad by odpovídal požadavkům na skutečně komplexní pohled na protikorupční politiku. Bylo již mnohokrát konstatováno, že boj proti korupci nelze založit na izolovaných opatřeních. Proto protikorupční strategie může mít úspěch, jen když bude SOUBĚŽNĚ realizovat řadu klíčových opatření s ní opatřených. Přijetí zákona o regulaci lobbingu a případně návrat silnějšího sankčního režimu do zákona o střetu zájmů bude podobně jako u financování politických stran vyžadovat dohledový orgán, podobně jako dohled nad zákonem o svobodném přístupu k informacím. Teprve úřad s takto širokými pravomocemi by více ospravedlňoval vznik nového úřadu.